Весна Алексић

ВЕРМЕРОВА ВРАТА

Нови смак света најављен је за децембар 2012.

Опет само обећавају и ништа од тога – духовито је рекла једна госпођа на ТВ-у, а на радио станицама, рано ујутру, у емисијама буђења и менталног разгибавања, све чешће пуштају веселу песму: „Биће скоро пропаст света, нек пропадне – није штета!".

Вредни Американци већ су снимили неколико дистопијских, веома комерцијалних филмова на ту тему, и из једног (*Knowing*) смо могли да сазнамо како ће свемирске арке спасити људе, додуше врло мали број, јер ће место у њима бити баснословно скупо. *Knowing* нам најављује да ће свет нестати или у великом земљотресу или ће га Сунце спржити у трену, или, по најновијој варијанти „2012", свет ће се изгубити као пинг-понг лоптица у планетарној, леденој олуји.

У том библијском снегу или земљотресу, неки пажљиви људи (опет Амери, наравно) покушаће да спасу важна уметничка дела попут Мона Лизе. Да. Мона Лиза иде у бункер. *Save. Save as.*

Зашто увек Мона Лиза, упитала сам се, јер *Мона Лизу* користе и у новој верзији *Фаренхајта 451* која се зове *Еквилибријум* (са симпатичним Кристијаном Бејлом). Без обзира да ли желе да је униште или да је сачувају, увек је то баш *Мона Лиза*. Питам се да ли ти сценаристи и режисери не знају да би свет био тужно место и без Гогових *Цокула*, без Дирерових *Адама и Еве*, без Климтовог *Пољупца*, Веласкезовог *Нежног Христа* и без овог, и без оног... А тек, без људи!? Без људи посебно... Без повика, светла, мрака, звезда, поздрава, беса, буке... без игре, без маште... посебно без маште – нема људи! Без чежње, приче, без лажи... без малих, љупких лажи попут оних намењених туристима тек, какав би то био свет!?

Туристи су чудна сорта, њима посебно треба свет да се размиле по њему са својим смешним дигиталцима, и да онда, поверују у све и свашта... просто траже те ситне лажи и игрице, као деца. Они траже посебна места да их опшију својим осмехом, оним важним, за фотографију, оним осмехом који говори: ево и мене на тако важном месту, где се... где је... где би то што је било, што свакако треба усликати!

Ево тако и мене, како сакривам најлон кесе иза леђа, и осмехујући се тим важним осмехом, позирам пред Вермеровим вратима. Стојим (значајно) на првом степенику испред врата украшених кованим гвожђем. На стаклу узаног прозора одсликава се кућа „од преко пута", што ћу видети тек кад ту важну фотографију пренесем на папир. У том трену док позирам, на прозор и целу, наводно, Вермерову кућу пљушти светло раног октобарског поподнева нула осме. Пијаца је сасвим близу, ту је и катедрала и кафић с плетеним столицама у коме точе густу мока кафу с чоколадом и циметом, уз округле бутер-колачиће.

Вермеров комшилук. Вермеров Делфт, такорећи онај са слике три и по века старе, јер вода у каналима је готово тиркизна од светла које се прелама кроз облаке, како је стари мајстор сликао не би ли истакао грађевине у позадини. Ограда поред канала је, међутим, бела и сјајна као да је тек премазана. Такви су и густо начичкани мостићи, са нередом сенки које брзо промичу по фасадама кућа у ритму љуљања жутог лишћа у крошњама. Растрчавам се по њима као скакавац јер ми се чини да ћу са сваког удахнути другачији ваздух и видети другачију слику, што је донекле и тачно, јер ону појавну слику градића мењам и допуњујем у мислима као стаклиће калеидоскопа. Допуњујем је упамћеним сликама из монографија, замишљеним сликама из књиге о девојци (са бисерном наушницом, свакако) и са сликама из филма о истој, које су, претпостављам, и снимане ту, на делфтском тргу. Те слике и мисли наслагане су у мојој глави попут гомиле паркираних бицикала на тргу; чини се да је ред, а поглед потврђује само пуноћу Љупког нереда који додатно распламсава гомила цвећа изнетог на продају.

И чудни неки занос за шетњом до исцрпљења, води ме међу тезге с којих се њишу кинески шалови и капе са тобожњим потписима западних модних кућа. Преовлађује burberry шара, лажни burberry, наравно, за позну јесен која ће диктирати браон, црне и црвене, кариране шаре. Припрема за зиму која је од овог инатног сунца још незамисливо далеко, одређује ипак последње дане седења по терасама и баштама кафића. Препланули мушкарци, уз пиво после ручка. Сви течно говоре енглески и знају да упуте у трговачки центар или било куда у омаленом градском језгру. Љубазни су, ведри и жедни. Личе на морнаре који су тек сишли с неке лађе па препричавају свој поход, навикнути на залутале туристе који ће их у причи прекинути на трен.

Делфт не излази на море, он путује дубоко кроз време не померајући се од свог насликаног одраза на води. Уместо шевенингенског жутог песка и модрог мора које наваљује на њега силно и огромно, попут планине, Делфт има море у наборима Вермерових насликаних сукања, у боји турбана којег вековима већ, по некој старој турској моди, носи девојка са бисерном наушницом. Та наушница сјаји сасвим у сагласју са изразом у њеним очима, нежно и сузбијајуће, као да је девојка намерно хтела да остане дистантна нама који је гледамо из будућности, као да је знала да ћемо је гледати и тражити, чак и док путује... А она путује! Тих дана, изложена је негде у белом свету, далеко од Хага и Краљевског музеја, где је кућа оне друге Вермерове девојке, много важније и много познатије. Млекарице. И није ми важно што ћу кроз годину-две, у дивним реченицама Милана Кашанина, сазнати како Вермерова врата поред којих сам се сликала нису била аутентична, јер се данас не зна ни где му је била кућа, ни каква је судбина његових десеторо деце, а и сам је био заборављен до средине деветнаестог века – јер врата иза којих ме чека Млекарица сигурна су и истинита!

Следећег јутра, с пута по Делфту, Шевенингену и Ротердаму, нахрањена преслатким, националним кексом, идем поново у Амстердам и стрпљиво чекам да се отворе врата Ријкс музеја. Небо је шарено. Од свануће, облаци опет јуришају некуд, према Атлантику или од њега, свеједно. Радни је дан и саобраћај је густ. Стазе за бицикле кључају. Бицикли се возе са високим потпетицама, и у мини сукњама; у елегантним оделима и с псима и бакалуком у корпицама; бицикли се возе у свим правцима, кроз улице са скупим радњама и поред излога робних кућа за народ, H&M, Beneton, и C&A; возе се кроз паркове, поред кућа на води и правих кућа, лепих и проширених тек по двориштима, иза грађевина; возе се поред канала и бродовља, поред киоска са брзом храном и кафића... Живот ври у ритму окретања точкова, живот се врти и не посустаје. Живот је гласан, шкрипав, мирисан, врућ, скуп, ведар, интернационалан, лежеран... у овом граду сасвим *casual*!

Само иза врата Ријкс музеја, све се нагло утишава и расхлађује. Намах, сваки звук и ужурбање, преобраћају се у тиху приватност. Други пут улазим у њега. Сад тачно знам где је *Млекарица* и већ сам видела све што је требало видети у првом налету, туристички и конзумно. Пред њом треба мало застати и почекати. Она је истинита, она је поуздана, за њу икада нећу пронаћи нови податак. Њено лице је и на огромном паноу још на спољашњем зиду музеја; њено лице је и на чоколадицама из музејског гифт-шопа; њено лице је на магнетима, разгледницама, вазама, улазницама и најлон кесама... И чудо, ниједан материјал, ма како баналан био, није нарушио, ни покварио, ни затамнео колорит њеног одела, ни сигурни млаз млека које се просипа у зделу кроз наносе и наносе времена!

И код те помисли, цели свет као да нестаје у неком задивљењу, мада му није још цајт. Бар песникиња Вислава Шимборска тврди:

Све док она жена у Краљевском музеју
у насликаној тишини и усредсређености
из дана у дан сипа
млеко у чинију,
свет не заслужује
смак света.

Пред том стаменом усредсређеношћу од које јој је и тело стамено, и руке које држе крчаг су јаке – и моје срце убрзава рад; тај прости мишић сигнализирао је пренос емоција. И то је све.

И то је чудо!

А пре него што се оствари дистопијски свет из *Еквилибријума* у коме ће људи свакога јутра инјекцијом у врат блокирати своја осећања, пре него што се оствари библијска мећава и заплове Нојеве арке у дубоки космички казан – хајде да мало дишем пред овом сликом.

Да проживим неодгонетнуто.

Лепоту у неколико речи.

Оно светло, тако правилно распоређено у сливању кроз прозорске стаклиће, јасно открива чак и рупице на зиду где су раније били ексери; то светло које се слива као млеко а млаз млека као суздржано осећање; то светло тако драматично открива потпуну склоњеност оног ко га је хватао и просипао да би нам оставио једну стварност – не каква јесте била, него какву ћемо је сви ми понаособ, видети!

Ја сам то светло мамила из набора модре сукње, где су се завукле сенке баш као што су завучена и прикривена осећања, јер ред је да се не показују сваком, а ипак од њих затрепери срце; баш као што је и сликар сам себе оставио леђима окренутог историји, и нама; баш као и наизглед шкрти Виславини стихови који су о Млекарици рекли више од свих монографија, филмова, студија или књига.

Навијам зато, из све снаге, за тихи живот поезије.